

SALVGARDAREA PATRIMONIULUI CULTURAL IMATERIAL

Dr. Varvara **BUZILĂ**

SAFEGUARDING THE INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE

The article reveals the main goals that concern the scientific community after the ratification of the Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage (Paris, 2003) by the Republic of Moldova. On the basis of the Project of the Law of the Republic of Moldova regarding the safeguarding of the Intangible Cultural Heritage, elaborated at the beginning of 2010, are presented the field and the specific of the Intangible Cultural Heritage.

The researchers from this field are invited to cooperate inside two projects of high importance for the Republic of Moldova: 1. the elaboration of an Inventory of the Intangible Cultural Heritage present in the territory; 2. preparing the file containing the nomination of the elements that are to be proposed by the Republic of Moldova to be included in the Representative List or in the List of Urgent Safeguarding.

1. Preliminarii

Actualmente, orice demers științific plasat în câmpul de cercetare a moștenirii culturale a Republicii Moldova revendică suportul unor preocupări majore privind teoria și practica patrimoniului cultural. Cercetările sunt ghidate de două priorități, convergente. Una este dimensionată din interiorul țării și vizează direcția strategică „Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene”, iar a doua este proiectată prin politicile realizate de Consiliul Europei, Uniunea Europeană și Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură (UNESCO).

Faptul că Republica Moldova a ratificat până în prezent 9 convenții cu referire la patrimoniul cultural arată cât de mult s-a anunțat în a racorda politicile științifice și culturale naționale la cele internaționale¹. Proiectul configurat din aceste două imperative invocă necesitatea de a compara discursul științific din republică cu discursul european vizând sfera respectivă. O primă constatare rezultată din comparație relevă diferențe de sistem. Convențiile promovează o viziune integrantă asupra patrimoniului, care presupune definirea elementelor, stabilirea și evaluarea lor prin cercetare, precizarea situației acestora la zi, elucidarea pericolelor ce amenință existența lor în continuare, dar și

determinarea unui sistem de protejare la nivel internațional și național a patrimoniului dat, diseminarea cunoștințelor despre conținuturile lui în universul educațional, propunând inclusiv modalități de sporire a vizibilității lui în toate sferile vieții sociale.

Fiece segment din această viziune de ansamblu este fundamentat științific și, respectiv, se pretează cercetării, ceea ce a devenit o practică academică prolifică în alte țări. Statele-părți ale Convenției privind protejarea patrimoniului mondial, cultural și natural sunt încurajate „să extindă studiile și cercetările științifice și tehnice și să perfecționeze metodele de intervenție care permit unui stat să facă față pericolelor care amenință patrimoniul cultural sau natural; să ia măsurile juridice, științifice, tehnice, administrative și financiare corespunzătoare pentru identificarea, ocrotirea, conservarea, valorificarea și introducerea în circuit public a acestui patrimoniu”². În raport cu această abordare sistemică, cercetările din spațiul nostru tatonează deocamdată modest și preferențial largul domeniu oferit de patrimoniul cultural.

Convențiile și legislația națională în domeniu se referă fie la patrimoniul cultural și natural, fie la patrimoniul cultural imobil, mobil și intangibil, în practică diferențierea acestor domenii avansând și mai mult, pentru o mai bună cunoaștere a componentelor fiecăruia. Dintre toate aceste categorii, cel mai târziu a intrat în uzul public sintagma *patrimoniu cultural imaterial*. În comunitatea științifică din Republica Moldova au început discuțiile despre patrimoniul cultural imaterial după ce a fost aprobată Convenția UNESCO privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (Paris, 2003). Se încerca atunci articularea instrumentarului oferit de acest document la abordarea realităților culturale tradiționale din spațiul nostru. Mai târziu, după ce Convenția a fost ratificată de Republica Moldova (2006), grație sesiunilor științifice și publicațiilor³, în mediile de specialitate a început a fi conștientizată importanța aplicării prevederilor ei în abordarea unor probleme de mare actualitate privind identitatea culturală, raportul dintre moștenirea culturală și practica culturală din zilele noastre, deosebiriile dintre formele culturale impuse de instituțiile de stat și cele promovate de comunitățile locale. Au contribuit la facilitarea acestei percepții acțiunile prompte, întreprinse de alte state, privind salvagardarea elementelor patrimoniului cultural imaterial. Până în prezent au fost înscrise în Lista Reprezentativă UNESCO 190 elemente, iar în Lista Salvagardării Urgente 12 elemente ale patrimoniului cultural imaterial⁴. Cele mai multe elemente au

înscrise în aceste liste China – 29, Japonia – 16, Coreea – 8, Croația – 7⁵. Republica Moldova deocamdată nu are niciun element înscris.

În anul 2009, în contextul regândirii cadrului legislativ al patrimoniului cultural⁶, s-au creat premisele necesare pentru a reactualiza problematica obligațiilor ce decurg din ratificarea Convenției de către Republica Moldova. Urmare a formării opiniei publice favorabile evaluării acestor valori, a fost creată Comisia Națională de Salvagardare a Patrimoniului Cultural Imaterial cu abilități de coordonare a domeniului. În componența ei au intrat cercetători din instituțiile Academiei de Științe a Moldovei și specialiști din sfera patrimoniului imaterial⁷.

Elaborarea proiectului de lege privind protejarea patrimoniului cultural imaterial constituie o primă concluzie a comisiei și are ca scop stabilirea cadrului juridic pentru a asigura identificarea, documentarea, cercetarea, definirea, tezurizarea, salvagardarea, conservarea, transmiterea, promovarea, punerea în valoare a patrimoniului cultural imaterial (în continuare PCI). Date fiind specificitatea acestui tip de patrimoniu, noutatea lui pentru câmpul de cercetare academic și condiția lui în procesele de modernizare a societății moldovenești, am considerat că este util să stăruim asupra prezentării aspectelor mai esențiale ale proiectului de lege, văzute în corespundere cu prevederile Convenției UNESCO privind salvagardarea patrimoniului cultural imaterial (Paris, 2003).

2. Domeniul patrimoniului cultural imaterial

Convenția UNESCO cuprinde în sintagma *patrimoniul cultural imaterial* „practicile, reprezentările, expresiile, cunoștințele, abilitățile – împreună cu instrumentele, obiectele, artefactele și spațiile culturale asociate acestora –, pe care comunitățile, grupurile și, în unele cazuri, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural. Acest patrimoniu cultural imaterial, transmis din generație în generație, este recreat în permanență de comunități și grupuri, în funcție de mediul lor, de interacțiunea cu natura și istoria lor, conferindu-le un sentiment de identitate și continuitate și contribuind astfel la promovarea respectului față de diversitatea culturală și creativitatea umană”⁸. În spiritul Convenției UNESCO, proiectul de lege al Republicii Moldova consideră patrimoniu cultural imaterial „totalitatea creațiilor tradiționale, orale, autentice, transmise din generație în generație, exprimate în forme literare, muzicale, coregrafice sau teatrale, precum și ansamblul practicilor, reprezentărilor, expresiilor, cunoștințelor și abilităților – împreună cu

instrumentele, obiectele, artefactele, vestimentația specifică, accesoriile și spațiile culturale asociate acestora – pe care comunitățile, grupurile și, după caz, indivizii le recunosc ca parte integrantă a patrimoniului lor cultural”⁹.

Pentru o mai bună înțelegere a esenței PCI, comisia a considerat necesar să fie precizate în document principalele lui particularități: caracterul colectiv și non-personalizat al originii creațiilor; transmiterea cu precădere pe cale orală, non-scriptică și neformală; delimitarea funcțională și stilistică după criteriile ce determină specificul culturii; caracterul formular al exprimării, bazat pe scheme compoziționale, ideatice și imagistice specifice tradițiilor locale; caracterul tradițional de transmitere a fondului stilistic vechi; caracterul funcțional, pe care creația colectivă îl exercită în virtutea sincretismului culturii tradiționale.

Această detaliere era necesară pentru a detașa foarte exact domeniul PCI de alte sfere culturale proxime. În articolul 6 al proiectului de lege, detalierea se sincronizează la unitățile prevăzute de Convenție – elementele PCI, regăsite în următoarele domenii: „tradiții și expresii ale artei cuvântului, având limba și semnificația cuvintelor ca vehicul principal al expresiei culturale; tradiții și expresii ale artei sau practicii muzicale; tradiții și expresii ale artei sau practicii coregrafice; practici sociale de reprezentare, obiceiuri, rituri, ceremonii și evenimente festive, arte ale spectacolului, având ca mijloc de expresie limbajul sincretic: verbal, muzical, dramatic, coregrafic, obiectual, inclusiv jocurile de copii, jocuri ale maturilor și jocuri sportive tradiționale; cunoștințe, practici și simboluri referitoare la om, natură și univers; obiceiuri și cunoștințe privind modul de organizare a locuinței, de confecționare a vestimentației, cele privind alimentația și alte obiecte indispensabile modului tradițional de viață; credințe și practici religioase creștine și pre-creștine; tehnici și cunoștințe legate de arta populară și de meșteșugurile tradiționale”¹⁰.

3. Salvagardarea elementelor PCI

Principalii gestionari ai valorilor PCI și responsabili de salvagardarea acestora sunt statul, instituțiile abilitate în domeniu, ONG-urile și, ceea ce este foarte important – comunitățile locale, fiecăruia revenindu-i un set distinct de atribuții, văzute în ansamblu ca un continuum. Statului îi revine sarcina elaborării și dezvoltării cadrului legislativ în domeniu, la fel ca și cea a monitorizării funcționării legislației. Prin politicile sale, statul „garantează dreptul tuturor cetățenilor la creația aparținând PCI, la păstrarea, la dezvoltarea și la exprimarea identității lor culturale, asigură protejarea și

transmiterea bunurilor care fac parte din acest tip de patrimoniu” (Articolul 2). Mai multe regulamente, ce rezultă din proiectul de lege și sunt necesare pentru a facilita aplicarea ei, sunt în curs de elaborare (Regulamentul Registrului național al patrimoniului cultural imaterial; Regulamentul titlului onorific de Tezaur Uman Viu, Regulamentul Arhivei Naționale a Patrimoniului Cultural Imaterial). Se lucrează actualmente și asupra elaborării „Strategiei naționale de salvagardare a PCI”, un alt document important prevăzut de Convenția UNESCO și de proiectul de lege care sincronizează funcțional programele, planurile și acțiunile de durată ale tuturor responsabililor de domeniu.

Un prim instrument obligatoriu pentru statele-partea ale Convenției UNESCO este crearea „Registrului național al salvagardării PCI”, având ca scop identificarea, documentarea, cercetarea, definirea, tezurizarea și salvagardarea PCI. Elementele înregistrate în el capătă statutul de patrimoniu ocrotit de stat. Din acest corpus, ulterior, țările pot recomanda un element pentru înscriere fie în Lista Reprezentativă, fie în Lista de Salvagardare UNESCO a PCI.

Fiecare stat poate crea unul sau mai multe asemenea inventare, în funcție de necesitate. România, spre exemplu, a conceput această lucrare de proporții în trei volume. Primul a fost editat în anul 2009¹¹, iar celelalte urmează să apară cât mai curând. Republica Moldova preconizează să elaboreze acest inventar în două volume. Primul dintre ele, bilingv: româno-englez, va fi finalizat și postat pe site-ul Comisiei Naționale pentru Salvagardarea Patrimoniului Cultural Imaterial la începutul anului 2011. El va cuprinde toate domeniile PCI ale moldovenilor/românilor. Al doilea volum va include în circuitul științific elementele PCI aparținând grupurilor etnice din republică. De acum înainte, pe o perioadă nelimitată, ambele lucrări constituie obiective majore ale colectivelor de cercetători ai domeniului.

Pentru că înregistrarea în inventar se face în baza unei documentări riguroase care vizează următoarele aspecte: identificarea elementului în mediul în care el există; stabilirea caracteristicilor lui; relevarea rolului persoanelor și instituțiilor implicate în existența, transmiterea și cercetarea lui; precizarea stării, viabilității lui în comunitățile care îl administrează din punct de vedere cultural; evaluarea referințelor la literatură, discografie, materiale audio-vizuale, arhive. Fiecare element va dispune de un dosar cuprinzând aceste date importante și altele relevante. În baza dosarului elementul va fi înregistrat în inventar și monitorizat. În țările Europei se conturează actualmente practici

de anvergură în acest sens. Bulgaria, spre exemplu, având o rețea dintre cele mai bune în Europa de cercetare a culturii tradiționale, a inclus-o plenar împreună cu cea a instituțiilor de cultură în procesul de elaborare a inventarului național. Încât, pe lângă bogatele arhive pe care le avea până a începe proiectul salvagardării PCI, a dezvoltat în ultimii ani o activitate amplă, la nivel național, pentru a asigura documentarea necesară prin cercetarea de teren a culturii tradiționale. Aceeași abordare a proiectului inventarului și-au propus Letonia și Croația.

Baza arhivistică constituie o miză destul de mare pentru realizarea acestui proiect în Republica Moldova. Urmează să fie estimate materialele din Arhiva Secției Folcloristică a Institutului de Filologie al AȘM, Arhiva Cabinetului de Folclor al Academiei de Muzică, Teatru și Arte Plastice, Arhiva Centrului Național de Creație Populară, Arhiva Științifică a Muzeului Național de Etnografie și Istorie Naturală, Fondul de Aur al Companiei Publice „Teleradio-Moldova” și Arhiva Națională a Republicii Moldova pentru a se cunoaște cu adevărat ce a reușit să documenteze fiecare instituție din marea bogăție de altă dată a PCI. Procesul va fi unul destul de dificil dată fiind condiția marginală a tuturor arhivelor noastre.

Problematika arhivelor a fost dezbătută în mod constant în ultimele două decenii. Soluționarea conceptuală a acestei problematice ține chiar de originea ei, de înțelegerea corectă a factorilor care au condus la minimalizarea importanței documentului primar în cercetarea etnografică și folcloristică iar, în consecință, au afectat prestigiul arhivelor ca instituții. Modernizarea și dezvoltarea arhivelor rămâne a fi o problemă foarte sensibilă a instituțiilor de cercetare și a celor de cultură. Procesele identitare desfășurate pe mai multe planuri în spațiul nostru vor putea fi monitorizate mult mai eficient prin studierea acestora și prin arhivarea materialelor rezultate din cercetările de teren. Documentele primare privind sistemul culturii tradiționale, elaborate inclusiv în zilele noastre și păstrate după toate rigorile științifice pe termen nelimitat, vor putea asigura dezvoltarea durabilă a cercetării, pentru care optează comunitatea științifică.

4. Perspective internaționale ale cercetării patrimoniului cultural imaterial

Dacă Registrul Național al Salvagardării Patrimoniului Cultural Imaterial trebuie să pună în valoare și să valideze legislativ elementele definitorii atât pentru întreaga națiune, cât și cele pentru identitatea comunităților locale, înscrierea elementelor în Lista Reprezentativă

sau în Lista Salvărdării Urgente UNESCO a PCI reprezintă recunoașterea importanței acestora la nivel internațional. Analizând atent prevederile Convenției UNESCO privind salvărdarea PCI în comparație cu alte convenții se poate deduce ideea că ea oferă șanse egale tuturor statelor, inclusiv celor mai puțin bogate precum este Republica Moldova și că menținerea viabilității elementelor PCI nu este într-atât de costisitoare ca cea a întreținerii monumentelor și siturilor, vizate de Convenția pentru protecția patrimoniului mondial cultural și natural (1972) ori de alte convenții.

La începutul anului 2010, Ministerul Culturii al Republicii Moldova a aprobat decizia Comisiei Naționale pentru Salvărdarea Patrimoniului Cultural Imaterial de a pregăti dosarul de patrimoniu al „Colindatului în ceată”, pentru a fi înscris în Lista Reprezentativă UNESCO a PCI în anul 2011 ca un element multinațional ce va fi înaintat împreună cu România. Termenii de realizare a acestui proiect extrem de important sunt foarte restrânși. A fost aprobat planul activităților comune ale comisiilor de profil din cele două țări. Contăm în pregătirea dosarului de patrimoniu pe experiența comunității academice de la noi și pe experiența colegilor din România, acumulată în procesul pregătirii dosarelor de patrimoniu „Ritualul Călușului” și „Doina”, înregistrate în Lista Reprezentativă UNESCO în anul 2005 și, respectiv, în anul 2009.

Pentru a completa fișa de înscriere a elementului, este necesar a sintetiza un șir de activități științifice, desfășurate pe parcursul mai multor ani și a proiecta prezervarea lui pe viitor: identificarea elementului, arealul, originea și evoluția, sursele și bibliografia, descrierea lui; contribuții la asigurarea vizibilității lui, sensibilizarea publicului pentru încurajarea dialogului în salvărdarea elementului, implicarea comunității în asigurarea viabilității lui; includerea elementului în Registrul Național al PCI.

În anexa fișei de înscriere, conform regulamentului UNESCO, statele atașează o monografie (sau mai multe) despre element, un film documentar realizat în chiar anul depunerii dosarului la UNESCO și un CD sau DVD despre evoluția și bogăția tipologică a manifestărilor elementului.

Republica Moldova urmează să propună o monografie privind tipologia colindatului și a colindei, însoțită de (sau cuprinzând) un corpus reprezentativ de colinde. Deocamdată nu există o asemenea lucrare¹² și, pentru a o avea în vara anului 2011, când va fi depus dosarul de patrimoniu la Biroul UNESCO din Paris, sunt necesare eforturi organizatorice, științifice și financiare substanțiale.

Dovada prezenței elementului în viața comunităților care se identifică cu el, a atitudinii oamenilor față de valorile lui și de transmiterea acestora în timp este un film documentar despre colindatul în Republica Moldova și România, ce urmează a fi realizat în zilele de 24-25 decembrie 2010 (stil nou) și 6-7 ianuarie 2011 (stil vechi). E un termen foarte redus pentru o lucrare atât de importantă. Activitățile de tatonare a terenului și a disponibilității comunităților de a colabora cu echipa de filmare au început prin elaborarea și expedierea unui chestionar la temă în toate localitățile republicii. Primele răspunsuri au venit din raionul Edineț, Drochia, Hâncești și sunt încurajatoare în acest sens.

La fel se fac pregătirile necesare și în vederea realizării unui audio CD cuprinzând toată diversitatea interpretării colindelor, de la cetele tradiționale bărbătești, la cele mixte și cele organizate în ansambluri etnofolclorice pe perioada ultimului sfert de secol. Marea majoritate a înregistrărilor relevante pentru aceste lucrări se păstrează în arhivele instituționale. Selectarea pieselor din arhive, transmiterea lor Comisiei Naționale pentru Salvărdarea Patrimoniului Cultural Imaterial în vederea centralizării, analizei și, respectiv, adaptării sonore pentru pregătirea matriței CD-ului, constituie o altă etapă a colaborării interinstituționale.

Activitățile prezentate mai sus sunt un început în constituirea bazei legislative în domeniu, în stabilirea unor mecanisme naționale de cercetare, inventariere, asigurare a transmiterii și vitalității la nivel național a elementelor PCI, inclusiv de garantare a vizibilității lui la nivel internațional, pentru a-i spori dimensiunile și funcțiile sociale. Concomitent cu documentarea complexă și înregistrarea elementelor PCI în Registrul Național pentru Salvărdarea Patrimoniului Cultural Imaterial e oportun să gândim și la alte elemente ce merită a fi înaintate în vederea înscrierii în Listele UNESCO ale PCI. Iar aceasta este prerogativa comunității științifice din republică. Partea esențială a multor activități din domeniu poate fi cuprinsă în programul de stat Salvărdarea patrimoniului cultural (2011-2014), aflat în proces de elaborare.

Solidarizarea societății, reactualizarea spiritului de apartenență la spațiul cultural al Republicii Moldova, stimularea spiritului creativ al tuturor comunităților pe fundalul conservării valorilor moștenite, la fel ca și atingerea altor obiective majore trasate pentru sporirea coeziunii sociale și pentru consolidarea statalității, se pot realiza și prin reconsiderarea domeniului PCI, care are resurse latente, teoretic inepuizabile, nevalorificate

suficient. Patrimoniul cultural imaterial se păstrează în mediul lui tradițional de existență, preponderent în memoria oamenilor vârstnici, dar și în cea a altor categorii de vârstă sensibile, prin educație, la tradiție; este transmis din generație în generație, asigurând circuitul viu al valorilor între creatorii, purtătorii și utilizatorii lui.

Strategia salvagădării PCI are o motivație ternară din punct de vedere temporal, vizează concomitent, ca și operele fundamentale, trecutul, prezentul și viitorul în mod egal. Esența ei este de a reda elementelor patrimoniului cultural imaterial ceea ce le aparține pe drept – funcții sociale active. Din cauza vicisitudinilor istorice, și nu numai, cultura tradițională, cu tot potențialul său de modelare a societății, a fost trecută în sfera pasivă. Concomitent a fost afectată substanțial memoria colectivă, pentru a opera rupturile culturale. Prin schimbarea atitudinii față de valorile PCI, putem găsi resorturi de refortificare a memoriei sociale. Datorită specificului său, acest tip de patrimoniu este gestionat de colectivitățile umane mai mici sau mai mari, dar nu aparține numai lor ci, prin definiție, și întregii societăți, dacă această îl conștientizează și îl administrează suficient.

Ne-am oprit lapidar asupra acestor proiecte și probleme din convingerea că etapa ce o traversăm este favorabilă reactualizării și reconsiderării domeniului patrimoniului cultural din perspectivă științifică, în corespundere cu prevederile convențiilor UNESCO la care statul nostru este parte. Contextul internațional este unul stimulatoriu pentru dimensionarea abordărilor: „Programarea în comun a cercetării privind patrimoniul cultural și schimbările globale ar permite coordonarea cercetării în domeniu, contribuind în mod semnificativ la constituirea unui Spațiu european de cercetare complet operațional în domeniul conservării patrimoniului cultural și consolidând poziția de lider al Europei și competitivitatea activității de cercetare în acest domeniu”¹³.

Note :

(Endnotes)

1 Convenția Culturală Europeană (adoptată la Paris, 19.12.1954) ratificată la 24.05.1994; Convenția Consiliului Europei privind protecția și salvagădarea patrimoniului arhitectural, (Madrid, 1985), ratificată la 21.12.2001; Convenția Consiliului Europei privind protecția patrimoniului arheologic (La Valetta, 16.01.1992), ratificată la 21.12.2001; Convenția europeană a peisajului, adoptată (Florența, 20.10.2000), ratificată la 14.03.2002; Convenția UNESCO privind protejarea patrimoniului mondial cultural și natural (Paris, 16.11.1972), ratificată la 23.09.2002; Convenția UNESCO privind salvagădarea patrimoniului cultural

imaterial (Paris, 17.10.2003), ratificată la 24.03.2006; Convenția UNESCO privind protecția și promovarea diversității de expresii culturale (Paris, 20.10.2005), ratificată la 15.10.2006; Convenția UNESCO asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale (Paris, la 14.11.1970), ratificată la 14.09.2007; Convenția-cadru a Consiliului Europei privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate (Faro, 27.10.2005), ratificată la 01.12.2008.

2 Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural, II, articolul 5, alineatul c și d.

3 Seminarul Științific Practic Internațional *Folclorul și contemporanitatea. Conservarea, revitalizarea și valorificarea culturii tradiționale*. Chișinău, 4-5 aprilie, 2006; Publicația cu același generic; 4 CD-uri și 6 DVD-uri editate de Societatea de Etnologie din Republica Moldova în cadrul Proiectului „Conservarea patrimoniului cultural imaterial”, susținut financiar de Ambasada Statelor Unite ale Americii.

4 <http://www.unesco.org/culture/ich/index>.

5 Ibidem.

6 Au fost elaborate patru documente legislative importante pentru cuprinderea sistemului reprezentat de patrimoniul cultural: Proiectul de lege privind protejarea patrimoniului arheologic, Proiectul de lege privind protejarea patrimoniului cultural național mobil, Proiectul de lege „Protejarea monumentelor istorice”, Proiectul de lege privind monumentele de for public. A fost înaintată propunerea de proiect de lege privind salvagădarea patrimoniului cultural imaterial. Ele au fost discutate în cadrul Conferinței Naționale *Convențiile UNESCO în domeniul protejării și valorificării patrimoniului cultural în corelație cu legislația națională a Republicii Moldova*, 08.06.2009, Academia de Științe a Moldovei. Actualmente proiectele se află în proces de avizare.

7 Președinte – dr. Varvara Buzilă, vicepreședinte – dr. Vasile Chiselă, secretar – Olga Bârlad; membri: dr. Svetlana Badrajan, dr. hab. Nicolae Băieșu, dr. Tudor Colac, dr. Victor Ghilaș, Nicolae Gribincea, Iulian Filip, Andrei Tamazlăcaru, Pavel Popa, Corina Rezneac.

8 Convenția UNESCO privind salvagădarea patrimoniului cultural imaterial (Paris, 2003), articolul 2, alineatul 1.

9 Proiectul de Lege privind protejarea patrimoniului cultural imaterial, p.2. // www.cultura.md

10 Ibidem, p.4.

11 Ministerul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național. Comisia Națională pentru Salvagădarea Patrimoniului Cultural Imaterial, Patrimoniul cultural imaterial din România, Repertoriu. I., CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, București, 2009, 300 p. Volumul doi va fi dedicat meșteșugurilor populare, iar al treilea patrimoniului cultural imaterial al grupurilor etnice.

12 Există două lucrări de cuprindere regională a fenomenului: Colinde din Transnistria. Ediția a II-a, întregită, Cuvânt înainte, studiu introductiv, texte și melodii culese și notate de Constantin A. Ionescu, Chișinău, „Știința”, 1994 și Maria Mocanu, Colinde din sudul Basarabiei, Chișinău, 2007; și mai multe publicații tangente colindatului și colindei semnate, în principal, de dr. hab. Nicolae Băieșu.

13 Recomandările Comisiei Europene din 26 aprilie 2010 privind inițiativa de programare în comun a cercetării „Patrimoniul cultural și schimbările globale: o nouă provocare pentru Europa.” (2010/230/UE).